

Olsok 2018 (988 år etter Olav Haraldsons død på Stiklestad)

«29. juli er årsdagen for slaget på Stiklestad i 1030. Olsok har vært offisiell flaggdag i kongeriket siden 1930 og regnes som en milepæl i kristningen av Norge,» skriver kollega Stephen Sirris i en artikkel i Luthersk kirketidene, og fortsetter: «Fenomenet Olsok er breddfullt av historie og tradisjoner om hvordan kristendommen fikk fotfeste i Norge. (...) Ut fra det Snorre beretter i sagaen, dannes et svært sammensatt bilde av Olav Haraldsson. Han var både nordmann og europeer, lovgiver og lovbrøyer, vikingkonge og helgenkonge. Men hvem var han egentlig, han som ble kalt Norges evige konge? Vår kunnskap er stykkevis og delt. Der sikker viten ender, overtar legendene. Vi sitter igjen med *Olav Digre* som sagaen treffende beskriver som blodfull, kjøttfull og kraftfull - altså ingen asketisk eneboer – og Olav den Hellige, kongen som gav livet for sin kristne tro.

Allerede året etter sin død ble Olav helgenkåret. Selv hans argeste motstandere kunne vitne om under som hadde funnet sted ved hans grav. Olavstradisjonene bredte seg raskt, fra Nidaros og utover hele landet. Vi finner et mylder av overleveringer rundt i de norske bygdene, og møter også Olav i det store utland som i Fødselskirken i Betlehem.

Kultur- og trosskiftet skjedde ikke over natten, men hadde seget innover landet i vel to hundre år. Men fra 1030 var korset plantet på norsk jord for å bli der. Kristenrettens påbud begynte i det ytre, for siden å finne veien inn i mennesket. Kristne verdier var på sterk kollisjonskurs med norrøne idealer. Kvite-Krist kom for å tjene, og Olav gjorde også det ifølge tradisjonen da han led martyriet. Olav vant slaget og ble Norges evige konge ved å tape slaget» (Sirris, LK12 /18).

Så langt Stephen Sirris. På denne dagen, 988 år etter Olavs tap – og seier! - på Stiklestad, blir spørsmålet til oss: Er vi villige til å ofre noe for det vi tror på, slik Olav var? Og nå tar vi skrittet fra Olav den Hellige, til ham som er utgangspunktet både for Olavs tro og vår tro. Det står skrevet i evangeliet etter Lukas, det 9. kapitlet.

Jesus sa til alle: «Den som vil følge etter meg, må fornekte seg selv og ta sitt kors opp hver dag, og følge meg. For den som vil berge sitt liv, skal miste det. Men den som mister sitt liv for min skyld, han skal berge det. Hva gagner det et menneske om det vinner hele verden, men mister seg selv og går til grunne? For den som skammer seg over meg og mine ord, ham skal også

Menneskesønnen skamme seg over når han kommer i sin Fars og de hellige englers herlighet. (Luk 9,23-26)

Slik lyder det hellige evangeliet.

Olav Haraldsson, kanskje kjempet han først og fremst for makt, for å vinne kongeriket. Men hva gagnar det et menneske om han vinner hele verden og taper sin sjel¹, spør Jesus. Så tapte Olav slaget, og mistet sitt livet, men nettopp fordi han tapte livet, er han blitt stående i historien som Norges evige konge. Hva kjempet han *med* og *mot*? Kanskje sto de viktigste kampene i hans liv ikke mot bondehæren, men mot de kreftene som rev og slet i hans eget indre? På bilder fra middelalderen, sitter Olav gjerne på en tronstol med en såkalt «underligger» under føttene, en drage som symbol på overvunnet ondskap. Det gåtefulle er at dragen bærer Olavs eget ansikt. Han seiret over seg selv.

Hva kjemper *vi* med i vårt indre? Lysten til det onde, til å søke vårt eget, til å vinne noe som synes så verdifullt at vi er villige til å ofre andres glede for vår egen? Jo da, jeg er vel ikke den eneste som iblant blir grepet av følelsen av at det er *dette livet*

---

¹ «Mister seg selv og går til grunne» er uttrykket som brukes i hos Lukas. Parallelt tekstene hos Matteus og Markus bruker det klassiske uttrykket «taper sin sjel».

som gjelder. Hvis jeg ikke får mine behov tilfredsstilt *nå*, når skal det da skje? Den tanken som har stått så sterkt i de siste tusen års historie i Norge og i den vestlige verden, den at det vi må forsake her, det skal vi få mange ganger igjen i himmelen, - den tanken er i høyeste grad i ferd med å smuldre bort. Å gi avkall – eller som Jesus sier det, å ta sitt kors opp og bære det, - jeg kjenner ikke mange som er villige til å gjøre det. Jeg vet ikke om jeg er det selv, heller.

Hva slags kristne er vi da, når vi ikke er villige til å ofre noe for våre idealer, vår tro?

Men vent litt, kanskje vi ikke skal være så raske med å fordømme oss selv fordi vi er så svake. Det finnes minst to perspektiver som kan være fruktbare å løfte frem når vi erkjenner vår egen tilkortkommenhet. Det ene får vi - passende nok på denne dagen – fra Olav den Hellige. Det andre får vi fra moderne psykologi og filosofi.

Først til Olav: Ja, han ble martyr, men noe såkalt «hellig liv» levde han neppe. Han var vikingkonge og en kriger preget av datidens menneskesyn. Vold var legitimt. Antakelig var mye annet også legitimt som vi i vår tid ikke synes noe særlig om.

Olav tok for seg av det han hadde lyst på. Hva var det som gjorde at vi likevel vil kalle ham «hellig»?

Jeg elsker dette uttrykke, *hellig*. Jeg elsker det fordi vi setter det sammen med ordet «allmenn» i vår trosbekjennelse: «Jeg tror på en hellig, *allmenn* kirke.» Og kirken, det er oss, de levende steinene. Vi er helt alminnelige mennesker med våre brist og mangler, men i det øyeblikket vi lar oss føye inn i det byggverket som heter kirke, i det øyeblikket vi lar oss bruke av Kirkens Herre til å gjøre hans gjerning i verden, da blir vi hellige! For hellig betyr ikke *from* eller *feilfri*. Hellig betyr *utsett av Gud, plukket ut av Gud* til å *tilhøre Gud*. Olav ble hellig fordi han midt i sin blodige kamp, kjempet for Guds lov og Kvite Krist sitt herrevelde på norsk jord.

Å være hellig er som å være en bit av et glassmaleri – som det vi har oppe på veggen her i kirken – laget av et materiale som lyset kan skinne gjennom. Da får vi liv og blir vakre – ikke i oss selv, men i kraft av Guds nådes lys som aldri slutter å skinne på oss. Olav Digre, ble Norges evige konge fordi Guds evige lys skinner gjennom ham fortsatt.

Å være et skrøpelig menneske er fortsatt det beste vi kan være i møte med Gud. For da vet vi at vi trenger Guds hjelp for å bli hellige; hele og brukbare til å gjøre Guds verk. Dessuten, den som erkjenner sine egne brister, blir antakelig bedre skikket til å møte sine medmennesker med den samme nåde som Gud har møtt oss med.

Og da er vi over i det andre perspektivet, det som handler om *selvet*, som også moderne filosofi og psykologi er opptatt av. Dette selvet, som Jesus advarer oss om at vi kan miste når målet for alle våre anstrengelser er å oppnå noe for oss selv. «Å være innkrøkt i seg selv,» var uttrykket Luther brukte. Det var dette som var menneskets grunnsynd, fordi det betød, som Jesus sier det: *å miste seg selv og gå til grunne*. Noen av 1900-tallets fremste filosofer ville sagt at mennesket blir til i relasjon til andre mennesker. «Jeg blir til i møte med deg,» sier for eksempel filosofen Martin Buber.² Vi står i dialog med hverandre og preges av det. Det betyr at hvis jeg skal bli noe annet enn et feilende menneske, trenger jeg å bli møtt med tiltale

---

² Jeg og Du (1923) er hovedverket til den jødiske religionsfilosofen Martin Buber. Verkets hovedtanke er at mennesket har to grunnleggende forskjellige måter å relatere til omverdenen på: Et «Jeg-Det»-forhold, og et «Jeg-Du»-forhold.

fra en som ser meg som *den* jeg er, men som også utfordrer meg og kaller på meg. I møte med Jesus skjer dette. Jesus kjenner oss tvers gjennom, men alle fortellingene om hans møter med mennesker, viser at han tar dem på alvor, avskriver ingen, men gir dem utfordringer og kall til å leve nye liv. *Følg meg!* Det er det mest utfordrende man kan si til et annet menneske. I det ligger en anerkjennelse av oss som mennesker og en invitasjon til å ta oss selv og våre iboende ressurser like alvorlig som Jesus tar oss. Ja vel, vi legger kanskje noen verdslige verdier bak oss, men gjennom å bli utsett av Jesus, så å si *helliget* av ham, vinner vi oss selv og blir den vi er skapt til å være.

Det er i våre valg at vi defineres som menneske, det er gjennom våre handlinger at vi blir til, og det er i møte med vår neste at vi finner oss selv. Hva kan være større enn det?

Så la oss på denne dagen enda en gang gjøre som Hellige Olav, og bekjenne oss til Ham som har kalt oss til et liv i tjeneste for Gud og hverandre.

Vi reiser oss og bekjenner vår hellige tro på nr. 979 i salmeboken.